

Pred sodiščem.

(Spisal *Srečko.*)

Na temnem hodniku okrajnega sodišča sta stala v petek jutro pred osmo uro dva moža. Pomenkovala se nista med seboj, temveč sta stala precèj razdvoje. Mlajši, ki ni imel še trideset let, bil je pri omreženem oknu ter gledal na cesto. Včasih je obrnil svoj odurni pogled v svojega tovariša, kateri je stal v temnem kotu, držeč roki sklenjeni pred seboj. Bil je ta častitljive postave; na obritem obrazu sta mu starost in skrb zarisala globoke gube; pogled njegovih očíj pa je bil mehak in prijazen. Nemo je stal na svojem mestu, zrl v tla in le včasih je prestopil z nogo; predolgo čakanje mu je delalo težave. Sem in tje je posegel z velo roko v dolge lase, potem pa potegnil isto preko čela, kakor bi si hotel zapoditi iz glave mučne misli. Na neprijetnem kraju je stal danes mož, ki svoj živ dan ni storil nikomur krivice; sedaj na starost pa so mu jo učinili oni, od katerih bi imel pričakovati največ hvaležnosti.

Stari Dragar iz Bukovca in oni pri oknu, njegov sin Jernej, sta imela za danes določeno obravnavo zastran nekih nerednostij pri preužitku.

Najboljše posestvo v Bukovcu je bilo Dragarjevo. Stari je slovel, da je priden delavec in dober gospodar. Skoro pri najboljših letih mu je umrla žena, zapustivša mu jedinega sina Jerneja. Ljudje so takrat ugibali to in ono, kakor je navada pri vsakem vdovcu: on pa je bil vedno jednak in pustil v nemar misel, da bi se še kdaj ženil. Jako je ljubil svojega sinčka. Vso skrb in ves prosti čas je posvečeval njemu, da bi mu tudi nadomeščal skrbno mamico, katere tako težko pogrešajo mali otroci. Vzgajal ga je dobro; deček pa je rasel in bil čimdalje močnejši. Tako je potekalo leto za letom. Dragarjevo imetje se je množilo, saj so devali vse na stran, kar so priredili: stari pa tudi ni zapil

krajcarja po nepotrebem. Oče se je staral, sin pa je prihajal v leta, v katerih misli človek na samostojnost. Jernej je bil pravi korenjak, a tudi pameten in dober. Ko se je stari čutil prešibkega za gospodarsko breme, nagovarjal je sina večkrat, naj bi se oženil. Popraševal je po okolici, kje bi dobil za sina pošteno in pridno nevesto. Sin je bil zadovoljen s tem, da mu gre oče na roko. Izbirčna nista bila, ne gledé na doto, ne gledé na lepoto lica. In tako se je res dobila dobra gospodinja. Dragar je prepustil posestvo sinu, sebi pa zapisal precejšen preužitek. „Če bo ravnal lepo z menoj, ne bo mu treba ničesar dajati“, odgovoril je ob priliki notarju, ko mu je ugovarjal, da si hoče preveč zapisati.

Nevesta je prišla k hiši. Oče se ni oddelil; vse je ostalo pri starem. Dragar je učil sina, kako mora, da bo prav, kako je delal sam; sin pa ga je z veseljem slušal, saj mu je bil udan od mladih let.

Par let je minulo tako, in sosedje po vasi so govorili, da se imajo pri Dragarju dobro.

Nekoč je gnal Jernej voli v somenj v bližnji trg. Kupčija je bila dobra; ne malo vesel, da je voli dobro prodal, krenil je gospodar v bližnjo gostilno. Poklical si je polič vina in, ker mu je ugajalo, še jednega in potem še jednega, saj vina ni pil že dolgo. Pri drugi mizi pa sta dva njegova znanca z nekim tujcem vred izvlekla zamazane karte in pričelo se je prav živahno premetavanje. Vsak si je pripravil nekaj denarja pred seboj. Igrali so, denar pa je romal od jednega do drugega. Sedaj je imel jeden velik kupček novcev, pa se mu je premenilo, in kupček se je manjšal. Jernej je pil in z velikim zanimanjem zrl ta prizor. Igralci so mu menda na obrazu videli, da bi rad pritegnil ž njimi, zato mu je jeden naglo sedež ponudil in dejal sladko: „Pa bi še ti jedenkrat poskusil

z nami!“ Veselih lic je prisedel Jernej. V začetku je bil kaj neroden, in morali so ga še-le učiti; sčasoma mu je šlo bolje in pustili so mu, da je nekoliko dobil. Malo vinjen je bil, radi tega tudi pogumen. Kmalu pa je opazil, da izgublja. Oglašala se mu je vest, rad bi bil izstopil z malo izgubo, a one človeške pošasti so ga znale zopet privezati. Desetak za desetakom je šel od kupa volov.

„Ti ne moreš dobiti, saj nimaš poguma“, podražil ga je jeden.

Res je pričel z večjim pogumom. Denar mu je lezel iz žepa kakor živo srebro, a v njegovo srce je legla strast. Bil je razdivjan, škrtal je z zobmi, stiskal pesti, ko je opazil, da je zaigral vse. Grozno ga je bilo pogledati takrat. Žile v sencih so se mu napele in zakričal je gromko:

„Goljufi, tatje, vi ne igrate pošteno!“

Prijel se je ob mizo, ki je kar pokala v njegovih močnih rokah. Po mačje tiho so se njegovi soigralci razgubili od mize. Ostal je sam, izpil vino, ki mu je ostalo, potem pa hitel ven. Mrzla sapa mu je brila v obraz, a on je ni čutil; divjal je dalje. Takov je prišel domov. Kako so se ga prestrašili domači!

Na ta način se je pričelo tisto nerodno življenje pri Dragarju. Stari je grajal in svaril Jerneja, a vse zaman. Opomini ženini tudi niso nič izdali. Mlademu gospodarju so bile vedno pred očmi tiste nesrečne karte. Domišljjal si je, da mora dobiti nazaj, kar je zaigral. Kadar se ga je polotil kes, tedaj je krenil v gostilno, da si je v pijači potolažil pekočo vest. Zanimarjal je delo, staremu pa je krvavelo srce: storil je vse, kar je bilo v njegovi moči, a preprečiti ni mogel počenjanja Jernejevega. V pol letu se je izpremenilo pri Dragarju mnogo. Ko je oče izprevidel, da je ves njegov trud neuspešen, zaprl se je v svojo sobo in od daleč opazoval sinovo ravnanje.

Nič čuda, da je Jernej pričel tudi očeta mrzeti. Vse, kar je moral očetu dajati, mu je pregodrnjal in, če je le mogel, mu tudi nekoliko pritrgal. Sčasoma mu je bil rodni

„Dom in svet“ 1898, št. 6.

oče pravi trn v peti. Pazil je nepretrgoma, kje in kako bi mu mogel škodovati. Nekoč mu je prišlo na misel, da ima oče pač zapisano sobo na levi strani vrat, pota do nje pa ne, torej nima pravice hoditi po veži. Zabil mu je torej nekega dne vrata v veži z deskami, da ni imel oče prostega vhoda. Starec se je obrnil na sodišče, naj rzsodi, kako je s stvarjo. In tako sta stala v petek jutro pred uradno sobo oče in sin.

Službeno-resni obraz sodnega sluge se je pokazal med vrati. Zanosljal je imeni obeh strank, potem pa je na iztežaj odprl vrata, skozi katera sta vstopila v sobo stari Dragar in sin Jernej.

Sodnik je vstal pri nasprotni mizi, vzel v roke popisano polo papirja in se približal staremu. Pogledal mu je v obraz, in poznalo se mu je, da mu je mož ugajal. Ponudil mu je stol. Potem se je ozrl v Jerneja zaničljivo, kakor bi mu hotel s tem pokazati, kako malo ga ceni. Pričela se je obravnava. Sodnik je izpraševal očeta, potem sina; vmes pa je narekoval poleg sedečemu pisarju, ki je naglo spravljaj na papir izgovorjene besede. Nato je sodnik vstal, hodil po sobi in premišljaj stvar. Soba je res zapisana v pismu, a pot vanjo ne. Res, da si pameten človek to sam misli, ali kar ni zapisano, tega oče ne more zahtevati pri sodišču. Proti lastni volji je izprevidel sodnik, da oče izgubi tožbo.

Naposled se je vstopil pred Jerneja, uprl vanj svoje prijazne, sive oči, ter pričel čitati rzsodbo. Govoril je proti staremu Dragarju, a vedno gledal Jerneja. Hotel mu je brati z obraza, kaj se godi v njegovi duši. Ko je sodnik izrekel besede, da oče res nima pravice do veže, tedaj je prilezel na Jernejevi ustni škodoželjni smehljaj, a le za hip: takoj je uprl oči v tla, obraz pa mu je pobledel. Sodniku, ki ga je motril nepretrgoma, je ugajala ta prememba.

Dobri mož je hotel na drug način spraviti sina z očetom, ker ni mogel storiti uradno. Poklical je oba za seboj, on pa je korakal po dolgem hodniku. Na koncu je odprl vrata in vstopili so vsi trije v gosposki oprav-

ljeno sobo. Mračno je bilo v tem prostoru, zato je sodnik dvignil zaveso pri oknu in nenadna svetloba je zasijala v sobo. Dragarja sta stala tiho, sodnik pa je hodil sem in tje.

„Kdo je ta mož tukaj?“ vprašal je sodnik nagloma Jerneja, s prstom kazaje starega. Le-temu se je zdelo smešno to vprašanje, češ, saj ga sam pozna; vendar je odgovoril tiho:

„Moj oče.“

„A-a, torej vi veste, da je to vaš oče, vi pa ravnate ž njim tako?“ Dolg vzklik je izgovoril sodnik, potem pa je nadaljeval skoro pol ure dolgo pridigo.

Jernej je včasih pobledel, včasih ga je oblila rdečica, v srcu pa se mu je javljal resničen kes. S prepričevalnimi izrazi mu je

slikal sodnik gorjé, katero preti njemu. Karal ga je, ker je zašel na tako pot, kjer so le pravi hudobneži.

„Ali obljubite, da se bodete poboljšali?“ vprašal je sodnik, ko je spoznal, da se Jernej že kesal.

„Obetam“, odgovoril je Jernej skoro v solzah. Sodnik je pogledal sedaj starega, sedaj Jerneja. Namignil je drugemu, ta ga je razumel, upognil je koleno, prijel očeta za roki in ga prosil odpuščanja. Staremu so zaigrale solze v očeh, sodniku je bilo milo v srcu. Tiho so stali nekaj časa, predno sta Dragarja odšla; pohvalil je sodnik oba, da sta se tako pobotala.

Četrť ure pozneje sta korakala proti Bukovcu Dragarja v živahnem pomenku. Odslej pa se imajo pri Dragarju zopet dobro.

Spomladi na božji njivi.

Leži, leži, ravnica mi,
Podobo ima vrta,
A tam leži cvetica mi,
Premnoga cvetka — srta.
Kako se imenuje vrt,
Kjer cvet leži premnogi strť?
Oj, to je božja njiva,
Ravnica žalostiva.

Premnogi cvet, aj, človek mlad,
Tu pokopan počiva,
Obetov poln, poln lepih nad
Tu pokoj že uživa.
Pobrala ga je bela smrt
Pa ga na ta vsadila vrt,
Vsadila v črni prsti
Po lepem redu, v vrsti.

Po vrsti smrt sém položi
Zemljane v zemljo črno,
Naj le-tu mrtvec vsak trohni,
Prav ko pšenično zrno:
Obetov polno in nadej
Trohneti mora v zemlji prej,
Pričakovati v nadi,
Da kdaj vskali spomladi . . .

Oj, prišla bo i sém pomlad,
Na ta vrt, na to njivo,
Minil bo takrat zimski hlad,
In vse bo tu spet živo:
Oj, sodnji dan, poslednji dan
Pognal bo, vstal bo vsak zemljan.
Le čakajte, cvetice,
V gomilah te ravnice!

M. Prelesnik.